

Matrakçı Nasuh'un *Süleymanname* adlı eserinin 949-950 (1542-1543) yıllarına ait olayları anlatan minyatürlü nüshasının ilk sayfası (TSMK, Hazine, nr. 1608)

eser gibi Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlı (Revan Köşkü, nr. 1284/2) *Fetihname-i Karaboğdan*'ın da aslında *Süleymanname*'nin bir parçası olduğu düşünülebilir. Kanûnî'nin 945'te (1538) çıktığı Karaboğdan seferi hakkındaki bu fetihname Aurel Decei tarafından yayımlanmıştır (*Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, s. 99-116). Yine *Süleymanname*'nin bir bölümü olduğu halde ayrı bir eser gibi kütüphane kataloglarına giren, hatta bir yanlışlık eseri olarak Sinan Çavuş'a izâfe edilerek 1987'de tıpkıbasımı yapılan minyatürlü *Târih-i Feth-i Şikloş, Estergon ve İstolni Belgrad* Kanûnî'nin 950'deki (1543) Macaristan seferiyle ilgili bir yazmadır. *Süleymanname*'nin, 1539-1542 yılları arası olaylarını anlatan herhangi bir nüshasına rastlanamamıştır. Arkeoloji Kütüphanesi'ndeki yazma ise (nr. 379) 950-958 (1543-1551) yılları arasındaki olaylara dairdir. *Süleymanname*'nin, Kanûnî'nin 955'te (1548) çıktığı ve Matrakçı'nın da katıldığı ikinci İran seferine dair kısmıyla ilgili bir yazma da Marburg Devlet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Hs. Or. Oct, nr. 955). 3. *Tuhfetü'l-guzât*. Kanûnî Sultan Süleyman'ın

şehzadelerinin sünnet düğünlerinin yapıldığı 936 (1530) yılında yazılmıştır. Burada fasıllar halinde okçuluk, kılıç, kalkan, topuz ve at tâlimi gibi silâhşorlukla ilgili konular ele alınmıştır. Eserde bizzat Matrakçı Nasuh tarafından yapılmış kroki ve resimler de bulunmaktadır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2206). 4. *Umde-tü'l-hisâb*. Matrakçı Nasuh'un, 923'te (1517) telif ettiği *Cemâlü'l-küttâb* adlı risâlesini yeniden ele alıp sonuna bazı ilâveler yaparak meydana getirdiği matematiğe dair eseridir.

Kâtib Çelebi (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1520) ve onu takip edenler (*Osmanlı Müellifleri*, III, 305) Matrakçı Nasuh'un Yavuz Sultan Selim için *el-Ken'âniyye fi'l-hisâb* adında bir eser daha yazdığını ileri sürerlerse de bu doğru değildir. Çağdaşları tarafından divanî yazının Osmanlı bürolarında kullanılmasının mücidi olarak nitelenen Nasuh'un aynı zamanda iyi bir nakkaş olduğu belirtilmelidir. Bunun güzel örnekleri *Tuhfetü'l-guzât*, *Mecmû-ı Menâzil* vb. eserlerinde görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Matrakçı Nasuh. *Cemâlü'l-küttâb ve kemâlü'l-hüssâb*, İÜ Ktp., TY, nr. 2179, vr. 1^b; a.mlf., *Tuhfetü'l-guzât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2206, vr. 31^b-42^a; Âşik Çelebi, *Meşâirü's-şuarâ*, vr. 158^a; Celâlzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, vr. 197^b; Âfi, *Menâkıb-ı Hünerverân*, s. 61; a.mlf., *Künhü'l-ahbâr*, British Museum, Or., nr. 7892, vr. 34^a; *Keşfü'z-zunûn*, I, 394; II, 1166, 1520; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 568; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 159, 257; *Sicill-i Osmânî*, IV, 555; *Osmanlı Müellifleri*, III, 150, 305; *Hediyetü'l-ârifin*, II, 494; A. Decei, "Fetihname-i Karaboğdan (1538) de Nasûh Matrakçı", *Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, s. 113-124; Hüseyin G. Yurdaydın, *Matrakçı Nasûh*, Ankara 1963; a.mlf., "Matrakçı Nasûh'un Süleymannamesi", *TTK Bildiriler*, V (1960), s. 374-378; a.mlf., "Matrakçı Nasûh'un Minyatürlü Yeni İki Eseri", *TTK Belleten*, sy. 110 (1964), s. 229-233; a.mlf., "Matrakçı Nasûh'un Hayatı ve Eserleriyle İlgili Yeni Bilgiler", a.e., sy. 114 (1965), s. 329-354; Babinger (Üçok), s. 74-75; Zeren Akalay, "Tarihî Konuda İlk Osmanlı Minyatürleri", *STY*, II (1968), s. 101-115.

HÜSEYİN GAZİ YURDAYDIN

MATRÛH (المطروح)

Yalan söylemekle itham edilen râvi ve bu râvinin naklettiği hadis anlamında terim.

Sözlükte "kaldırıp atmak" anlamındaki *tarh* kökünden türetilen *matrûh* "kaldırılıp atılan şey" demektir. Terim olarak "dinin esaslarına aykırı olmasa bile yalancılıkla itham edilen, dinin emir ve yasakla-

rına aykırı davranan veya rivayetlerinde çokça vehim ve gaflet görülen râvinin tek başına rivayet ettiği hadis" mânasına gelmektedir. Buna göre matrûh hadisle zayıf hadis çeşitlerinden olan metrûk hadis arasında bir fark bulunmamaktadır. Matrûh III. (IX.) yüzyılda terim anlamı kazanmış ve muhaddisler tarafından bir çeşit zayıf hadisi göstermek üzere aynı kökten gelen "mutarrah" (atılmış), "mutarrahu'l-hadis" (hadisi atılmıştır), "matrûhu'l-hadis" (hadisi atılmıştır), "tarahûhü" (onu terk ettiler), "tarahû hadîsehü" (hadisini terkettiler) vb. ifadelerle cerh lafzı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yahyâ b. Maîn, Beşîr b. Meymûn el-Horasânî gibi yalancı râviler hakkında, "Muhaddisler bunların hadislerinin atılması gerektiği konusunda ittifak etmiştir" diyerek matrûh tabirini kullanmıştır (İbn Arrâk, I, 42; İbn Hacer, I, 412).

Matrûh kelimesi III. (IX.) yüzyıldan sonra yerini tamamen metrûke bırakmıştır. Nitekim Râmhürmüzî, Hâkim en-Nisâbü'rî, Hatîb el-Bağdâdî, İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî, Nevevî, İbn Kesîr, Zeynüddin el-İrâkî, İbn Hacer el-Askalânî ve Süyûtî gibi hadis usulcileri eserlerinde bu terime temas etmemişlerdir. Günümüzde yazılan hadis usulî eserlerinde matrûh bazan metrûk başlığı altında, bazan da müstakil olarak ele alınmaktadır.

Zeynüddin el-İrâkî'ye göre matrûh cerhin üçüncü, Sehâvî'ye göre dördüncü derecesini ifade eden lafızlardan biridir. Bu lafızla cerhedilen râvinin naklettiği hadis değer bakımından mevzûdan biraz üstün, zayıftan biraz düşük olup ona hiçbir şekilde itibar edilmez ve delil olarak kullanılmaz. Matrûh hadisi nakleden râvinin kendisi metrûk, hadisi de merduddur.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-Arab, ["rḥ"] md.; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, II, 210; III, 210, 317; İrâkî, *Fetḥu'l-muğîṣ*, s. 176; a.mlf., *et-Taḳyîd ve'l-izâh* (nşr. Abdurrahman M. Osmân), Beyrut 1401/1981, s. 163; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, I, 412; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatif), Beyrut 1399/1979, I, 296; İbn Arrâk, *Tenzihü's-şer'â*, I, 42; Leknevî, *er-Ref' ve't-tekmîl*, s. 178; Tâhir el-Cezâîrî, *Tevcihü'n-nazar*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rifet), s. 253; *Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, s. 294-295; Talât Koçyiğit, *Hadis İstihlâkı*, Ankara 1980, s. 211, 428; Ahmed Ömer Hâşim, *Ḳavâ'idü'uş-şü'lî'l-hadis*, Beyrut 1404/1984, s. 117; Abdullah Aydın, *Hadis İstihlâkı Sözlüğü*, İstanbul 1987, s. 80, 93-94, 149, 150; Mücteba Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 210, 291, 392; İsmail L. Çakan, *Hadis Usûlü*, İstanbul 2001, s. 137-138.

MEHMET EFENDİOĞLU